

Forside

Eksamensinformation

HDAK04291E - DAN Litteratur og sundhed: Teoretisk, analytisk og historisk KA19 - fri hjemmeopgave ind(16-20) V23

Besvarelsen afleveres af

Ida Katrine Brus
rvf450@alumni.ku.dk

Eksamensadministratorer

NorS Studieadministration
nors-studieadm@hum.ku.dk

Bedømmere

Anders Juhl Rasmussen
Eksaminator
ajr@hum.ku.dk
☎ +4535335416

Dag Heede
Censor
heede@sdu.dk

Besvarelsesinformationer

Antal tegn: 46585

Antal normalsider: 19,4

Tro og love-erklæring: Ja

SYGE ROSER

En litteraturanalytisk undersøgelse af, hvordan sygdom påvirker oplevelsen af subjektivitet, agens og intersubjektive processer i Olga Ravns *Den hvide rose*.

D. 02.01.2024

Navn: Ida Katrine Brus (RVF450)

Københavns Universitet, Dansk KA

Litteratur og sundhed E2023

Antal normalsider: 19,4 ns.

Antal tegn: 46.585

Indholdsfortegnelse

Introduktion	3
Subjektivitet og agens	5
Et brud i oplevelsen af tid, selv og verden	6
Olga ravns hvide roser	8
Besværgende og maskinelle gentagelser	9
Plejeren og den syge	11
<i>Udskiftning og rollebyt</i>	<i>13</i>
<i>Udslettelse og blomstring</i>	<i>14</i>
Sammenfatning	16
Afsluttende refleksion	17
Konklusion	19
Litteraturliste	21

Introduktion

Vask mig ikke bort med sygdommen

x

x

x

x

(Ravn 2016: digt 146)

Dette digt rummer på mange måder essensen af det, som jeg vil undersøge i nærværende opgave; spørgsmålet om hvordan det erfarer at være en del af en kærlighedsrelation, hvor den ene part bliver syg. Når digtet læses enkeltstående, foranlediges man til at tro, at det er den syges stemme, der taler; at den syge mister sig selv til sygdommen. Men dette er ikke tilfældet, når digtet læses i forbindelse resten af den samling, det optræder i. Der knytter pronomenerne ”mig” sig nemlig til digterjeget, der er den pårørende. Første verselinje formidler på én gang en manglende fornemmelse af *at kunne handle* og af *at kunne være*. Digterjegets handlingsrum er svækket, når det må bede en anden om ikke at lade sig forsvinde med sygdommen, og når dette er tilfældet, rejses spørgsmålet om, hvad digterjeget så er, hvis det vaskes bort. Det er netop denne udveksling af affekter, der er omdrejningspunktet for digtene i *Den hvide rose*. Digtsamlingen er skrevet af Olga Ravn og udgivet i 2016, og den handler om at miste; at miste kærligheden, at tabe et andet menneske og at forsvinde fra sig selv. Den formidler den begivenhed, det er at bevæge sig fra et ’jeg’ og et ’du’ til at blive en ’plejer’ og en ’syg’. Digterjeget forsøger at påtage sig du’ets smerte og forstå den syge, og det er i forsøget på dette, at digterjeget nærmest udslettes. Samlingen giver intet klart svar om duet/den syge mistes til sygdom eller døden, men tydeligt er det, at kærligheden bliver slidt op.

En af mine primære hensigter i nærværende arbejde er at vise, hvordan digtene formidler oplevelsen af at egen og andres subjektivitet forandres, når den ene part i en kærlighedsrelation rammes af sygdom, og hvordan den syges affekt smitter og cirkulerer mellem digterjeget og du’et. De intersubjektive forandringer der kommer af sygdommen, medvirker til at gøre grænsen mellem digterjeget, du’et og verden uklar, så det bliver svært at skelne genstande, affekter, objekter og handlinger fra hinanden. Hovedformålet for denne opgave er således at undersøge, hvordan oplevelsen af egen og andres subjektivitet forandres som konsekvens af, at den ene part i en kærlighedsrelation rammes sygdom, samt hvordan agens distribueres som virkning af de intersubjektive forandringer, der sker som følge heraf. Min hovedtese er, at oplevelsen af egen

subjektivitet som pårørende til en syg forvirres og sættes til forhandling, fordi de intersubjektive virkninger af sygdommen medfører en udviskning af grænser mellem den raske og syge part.

Jeg vil vise dette gennem en nærlæsning af *Den hvide rose*. Jeg vil begyndelsesvis analysere digtsamlingens formelle træk med fokus på værkets opbygning, forside og titel. Her vil jeg undersøge samlingens struktur og titlens betydning for værket. I forlængelse heraf kigger jeg på, hvordan værket arbejder med gentagelser. Til det har jeg inddelt digtsamlingens billedelementer i semantiske felter for at få et overblik over de hyppigst gentagne leksemer. Værkets gentagelser analyseres ved hjælp af Cathy Caruths litterære traumeteori fra *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative and History* (1996), ikke fordi jeg er interesseret i at læse *Den hvide rose* som en traumefortælling, men fordi den kan bruges som et redskab til at forstå gentagelserne som en erkendelsesstrategi samt tilbyde et sprog for skredet i digterjegets oplevelse af sig selv, verden og duet. Herefter følger en analyse af digtsamlingens udsigelsespositioner. Denne laves med fokus på den bestandige fluktuering, der kontinuerligt foregår mellem billedelementerne. Udsigelsesanalysen laves særligt med henblik på at sige noget om, hvordan oplevelsen af digterjeget og du'ets subjektivitet er under forandring.

Alt dette gøres gennem en nærlæsning af digtsamlingen som helhed samt i læsninger af enkelte udvalgte digte. Jeg har valgt nærlæsningen som metode, da jeg tror, det er den bedste vej til at forstå og undersøge værkets udsigelsesinstans og måde at arbejde med gentagelser på. Digtene har et relativt afgrænset vokabular, og er derfor vedvarende i dialog med det tidligere skrevne. Stemninger og betydninger skabes således netop fordi, det er en variation over noget tidligere skrevet, og på den måde er digtene forbundne til hinanden. Derfor mener jeg ikke, at det ville være fyldestgørende blot at lave læsninger af enkelte digte fra samlingen. Denne tekst vil således også bevæge sig mellem nære tekstlæsninger og mere overordnede betragtninger. Jeg affrunder opgaven i en teorirefleksion vedrørende min egen læsestrategi. Her vil jeg overveje, hvorvidt det er anakronistisk at bedrive litteraturanalyse, som jeg har gjort det, når nyere teoriudvikling indenfor litteraturstudierne tages i betragtning. Endvidere vil jeg pege på, hvilke muligheder en postkritiks læsestrategi kunne have bibragt min undersøgelse af *Den hvide rose* og i forlængelse heraf fremhæve svaghederne i min teorianvendelse og litteraturanalytiske undersøgelse.

Subjektivitet og agens

I det følgende vil jeg kort bevæge mig væk fra *Den hvide rose* for at introducere de begreber, der danner grobund for nærværende undersøgelse. For at kunne undersøge hvordan oplevelsen af egen og andres subjektivitet forandres som konsekvens af sygdom, samt hvordan agens distribueres som virkning af de intersubjektive forandringer, er en definition af de to begreber nødvendig. Formålet med at inddrage begreberne er at pege på, hvordan sygdommen både påvirker og forandrer den syge, digterjeget og deres indbyrdes relation. Når jeg mener, at begreberne subjektivitet og agens er mest præcise at bruge i dette henseende, er det fordi begreberne tilbyder et sprog for den forvirring af grænser, der formidles i digtene. Den syges affekt smitter digterjeget, der ikke længere ønsker at være sig selv: ”jeg ønsker ikke/ at være mig selv” (Ravn 2016: digt 16). Jeg forstår affektsmitte som en intersubjektiv proces, hvor følelser overføres fra et subjekt til et andet (Ahmed 2021:14). Jeg betragter affekter i forlængelse af filosofien Sara Ahmad som ”altid-allerede kropslig- og sprogliggjorte fænomener, som materialiserer, former og skaber den verden, som vi forstår, mærker og føler” (ibid.). Følelser er dermed med til at etablere grænser mellem kroppe og objekter og former vores oplevelse af os selv og andre. Forestillingen om affektsmitte kan således give sprog for de intersubjektive forandringer, der opstår som konsekvens af sygdom, da begrebet kan belyse hvordan sygdommen bliver et fælles anliggende for digterjeget og du’et i digtsamlingen. Begrebet om subjektivitet kan hjælpe mig til at undersøge digterjegets oplevelse af egen subjektivitet overfor du’ets; eksempelvis når det har svært ved at adskille sygdommen, den syge og sig selv som adskilte størrelser. Begrebet om agens vil jeg bruge til at undersøge om virkningen af de intersubjektive forandringer, der sker under sygdom, har betydning for, hvordan agens fordeles mellem digterjeget og du’et. Mit fokus analytiske fokus kommer primært til at være på forandringen i oplevelsen af digterjeget og du’ets subjektivitet, da det er vanskeligt at afkode, hvordan agens distribueres som virkning af de intersubjektive forandringer, som sygdommen medfører. Når agensdistributionen alligevel er en del af min analyse, er det fordi, affektudvekslingen mellem du’et og digterjeg lader til at have indflydelse på i hvor høj grad digterjeget føler at kunne påvirke sit eget liv. Analysen af hvordan agens bliver distribueret vil altså kun laves, der hvor uligheden i fordelingen af agens er tydeligst.

Jeg forstår subjektivitet som ”*en egenskab* ved et erkendende, oplevende, følende, handlende subjekt.” (Sonne-Ragans 2021: 174). Det dækker altså over de træk ved subjektet, der berører og beskriver oplevelser af selvet, andre og verden i det hele taget. Når subjektivitet er et frugtbart analyseredskab i min undersøgelse, er det fordi begrebet kan hjælpe med at beskrive,

hvordan oplevelsen af selv og andre kan forandres, forhandles, forvirres, gøres grænseløst, smelte sammen osv. Jeg bruger subjektbegrebet fleksibelt, da grænserne mellem elementerne i digtsamlingen flere steder smelter sammen og gøres forskelsløse. Jeg beskæftiger mig altså med subjektivitet som et individuelt og intersubjektivt fænomen og beskriver altså ikke den del af subjektiviteten, der er formet af og indgår i samfundsmæssige, kulturelle, historiske, sociale og diskursive strukturer. Jeg anser intersubjektivitet som et grundlæggende træk ved subjektiviteten, da subjektet altid opstår og eksisterer i relation til andre subjekter. Antagelsen om at digterjeget og du'et oplever en forandring i oplevelsen af egen og den andens subjektivitet beror således på en formodning om de intersubjektive forandringer, som sygdommen medfører, skaber forvirring og grænseløshed i oplevelsen af selv, andre og verden.

Ved agens følger jeg en psykologisk konceptualisering af begrebet, der lægger vægt på agens som et fænomen, der eksisterer i det enkelte subjekt i forskellige grader og kontekster: "en oplevelse af at kunne styre sit eget liv, gribe ind i sit liv for at påvirke kursen i overensstemmelse med sine intentioner og gøre det på måder der er formet af ens viden om livet og færdigheder til at leve livet" (White 2019: 267). Jeg forstår dermed agens som et træk ved subjektivitet, der kan eksistere i højere eller lavere grad afhængig af livsomstændigheder samt sociale og diskursive strukturer. Jeg begrænser min undersøgelse af agens ved ikke at inddrage kollektive forståelser af agens (som f.eks. grupper eller samfund som agentiske). Ligeledes begrænser jeg mig fra en nymaterialistisk forståelse af begrebet, der gennem en radikalt flad ontologi insisterer på, at agens altid allerede eksisterer i *alle* materielle fænomener i forskellige grader. En nymaterialistisk operationalisering af agens-begrebet kunne have været relevant til at beskrive, hvordan naturtingene (fx blomsterne, roserne græsset, havet) eller de stoflige elementer (fx olien) gives agens, handler og taler, og derigennem nedbryder den antropocentriske dikotomi mellem det aktive menneske og den passive materialitet (Bennett 2010). Jeg afgrænser mig fra disse perspektiver, fordi 1) opgavens hovedsigte er at undersøge hvordan agens distribueres mellem digterjeget og du'et som konsekvens af intersubjektive forandringer, der sker under sygdom og 2) fordi jeg ikke kun læser de konkrete, materielle fænomener i værket som konkrete, materielle fænomener, men også som troper, motiver og gentagelser.

Et brud i oplevelsen af tid, selv og verden

Inden jeg vender mig mod læsningen af *Den hvide rose* vil jeg ligeledes kort præsentere den engelske litterat Cathy Caruths traumeteori, hvis grundtanker præsenteres i "Introduction: The wound and the voice" som introduktion til bogen i *Experience: Trauma, Narrative and History* (1996). Det litterære traumbegreb kan nemlig hjælpe mig med at give sprog for værkets gentagelser samt forandringen i oplevelsen af egen og andres subjektivitet. Caruth definerer traumet med udgangspunkt i Freuds udvikling af begrebet og forstår således traumet som en ubearbejdet skade i psyken, der kommer til udtryk som et brud i sindets oplevelse af tid, selv og verden (Caruth 1996: 4). Freuds arbejde kan således lære os følgende om traumet:

(...) trauma seems to be much more than a pathology, or the simple illness of a wounded psyche: it is always the story of a wound that cries out, that addresses us in the attempt to tell us of a reality or truth that is not otherwise available. This truth, in its delayed appearance and its belated address, cannot be linked only to what is known, but also to what remains unknown in our very actions and our language. (ibid.: 4)

Caruth vil altså undersøge de komplekse måder, hvorpå 'at vide' og 'ikke at vide' er viklet ind i traumets sprog samt i de historier, det er forbundet til. Ifølge Freud er traumet nemlig ikke tilgængeligt i bevidstheden, før det viser sig i mareridt og gentagende oplevelser. Traumet og krisen overgår, det vi kan erkende og vide, og det er netop på baggrund af det at genoplevelserne sker for at gøre traumet tilgængeligt for bevidstheden. Traumet og det litterære sprog bliver på den måde beslægtede idet, litteraturen måske heller ikke lader sig erkende med det samme. På den måde bliver det, der gentager sig og genopleves af den traumatiserede, ikke kun den begivenhed der har udløst traumet men også det vilkår, at traumets sår endnu ikke er blevet erkendt (ibid.: 6).

Den litterære traumeteori er relevant at inddrage i min læsning af *Den hvide rose*, da digtene både form- og indholdsmæssigt udtrykker et brud i oplevelsen af tid, selv og verden. Det viser sig dels i værkets måde at arbejde med gentagelser på og dels i måden, hvorpå digterjeget og du'ets oplevelse af subjektivitet forandres og udviskes som konsekvens af sygdommen. Som tidligere nævnt er mit formål med inddragelsen af Caruths traumeteori ikke at vurdere, hvorvidt *Den hvide rose* er en traumefortælling. I stedet er hensigten at bruge traumeteorien og

traumebegrebet til at give sprog for gentagelserne og forandringen i oplevelsen af egen og andres subjektivitet.

Udrustet med ovenstående begreber om subjektivitet og agens samt Caruths litterære traumeteori vil jeg nu bevæge mig videre til den formelle analyse af samlingen med henblik på at vise, hvordan digtenes opbygning og samlingens forside og titel forbinder kærlighed, subjektivitetsforandringer og sygdom til hinanden.

Olga ravns hvide roser

Den hvide rose består af 160 nummererede digte placeret i lineær rækkefølge. Det er numrene man som læser orienterer sig efter, for der er ingen sidetal i samlingen. Når man bladrer forbi digtsamlingens kolofon, opdager man at værket mangler en indholdsfortegnelse. Digtene har ingen titler, men står i nummereret rækkefølge, og tager sin begyndelse ved digt ”1”. Digtene er overvejende placeret i bogens højre side, således at et digt står skrevet til højre, mens venstre side er blank. Systemet afbrydes af og til af digte, der dukker op i venstre side efterfulgt af en blank side til højre, og enkelte gange kommer en kort sekvens af flere digte, der ikke har nogen blanke sider imellem sig. Dette forekommer eksempelvis ved digt 69 til 73, hvor de manglende blanke sider mellem digtene skaber en øget intensitet i læseoplevelsen. I løbet af digtsamlingen optræder to blanke sider ved siden af hinanden. Dette ses 15 gange: mellem digt 13 og 14, 19-20, 35-36, 42-43, 57-58, 68-69, 73-74, 81-82, 89-90, 101-102, 113-114, 118-119, 121-122, 132-133, og mellem digt 146 og 147. De blanke sider markerer dels en form inddeling af forskellige sekvenser af digte, og dels som en pause der sænker læsetempoet og giver en fornemmelse af, at digtene fortsætter – og – fortsætter. Digtene er opbygget enkelt og følger ikke nogen fastforankret metrik eller rimmønster. Stadigvæk er der noget forskelsløst ved deres form; en strofe og fem vers. I toogtyve af digtene afløses nogle vers grafisk med enkeltstående x’er. I nogle af digtene erstatter et x kun én enkelt verselinje, mens det i andre står i stedet for nærmest dem alle. X’et står som ubekendte, og markerer både et fravær, kys (xx) og korsting: ”Rosen er skrift/ over dit ansigt/ betændelses sting/ x/ x” (Ravn 2016: digt 136). Der lader ikke til at være noget form- eller indholdsmæssigt system i, hvornår et x erstatter en verselinje, men funktionen bliver, at man som læser gøres opmærksom på et fravær; både et fravær af sprog, du’et og digterjeget.

Værkets titel *Den hvide rose* indeholder en dobbeltbetydning: På den ene side er den hvide rose en konkret materialitet – en plante der bringer konnotationer til begravelsesblomster – og på den anden side er rosen et af de mest fortærskede forestillinger, troper, motiver og symboler i

poesi, hvilket gør det vanskeligt at bevare dens konkrethed, da ordet så ofte er blevet brugt som motiv eller symbol for noget andet; en kvinde, kærlighed, gud (Bredsdorff 1996: 29). Fortsættelsen er lang. Rosen kommer derved til at pege på alle de andre 'roser' i litteraturhistorien, og det bliver derfor uundgåeligt at blive opmærksom på den som sprog. Rosen siger således noget om forholdet mellem sprog og verden; at sproget får sin betydning i kraft af den kontekst det optræder i. Bogstaverne på digtsamlingens forside er nærmest lige så fortærskede og slidte, som forestillingen om rosen er det i litteraturen. De drypper og vækker konnotationer til de væsker, der i digtene klæber og klitrer sig fast på forskellige genstande. Den 'uhyggelige' fond peger ligeledes på det klichéfylde ved rosen. Rosen-titlen spiller altså i sin visuelle fremtræden på denne dobbelthed. Men titlen får ikke kun sagt noget om forholdet mellem sprog og verden, for 'a rose is not just a rose' – i denne samling er den hvid. Farven bringer associationer til sygdom og død, og den repræsenterer noget forskelsløst. Den hvide farve etablerer ikke blot en ydre ramme rundt om digtene, den er også til stede i samlingens indhold. I digtene er væskerne hvide; fedt (Ravn 2016: digt 55), kalkvand (ibid.: digt 9), sæd (ibid.: digt 30), olie (ibid.: digt 28) og mælk (ibid.: digt 60), rosen er hvid, de blanke sider er hvide. Den hvide farve er tom, og den hviler gennem værkets titel over samlingens digte.

Digtenes opbygning og samlingens forside og titel peger således på flere ting. Den hvide farve synes dominerende. Både i samlingens titel, i de stoflige elementer, i digtenes forskelsløse struktur (fem vers, en strofe) samt i samlingens opbygning (de blanke sider mellem digtene). Ravns rosen-titlen leder således tankerne mod syge roser, rosens skønhed og rosen som en del af et klassisk poetisk inventar, der trækker tråde til alle de tidligere skrevne roser i litteraturen. I det følgende vil jeg undersøge, hvordan gentagelsen af bestemte semantiske felter kan læses som digterjegets måde at erkende den begivenhed, det er, at du'et er blevet syg, samt hvordan disse gentagelser er medvirkende til at skabe en fornemmelse af et brud i oplevelsen af tid, selv og verden.

Besværgende og maskinelle gentagelser

Den hvide rose er baseret på relativt få sproglige elementer: fx rose, ansigt, hånd, græs, olie, fedt, havet, haven, blomstring, fald. For at undersøge hvordan gentagelserne kan forstås ud fra en traumeteoretisk prisme, er det interessant først at se på, hvordan de semantiske felter danner udgangspunkt for digtenes variation, rekombinationer og gentagelser. Det er et frugtbart redskab at inddele de sproglige elementer i semantiske felter, da det kan danne et overblik over gentagelserne i

samlingen. Jeg har udarbejdet de semantiske felter således, at de leksemer der anvendes oftest og mest gentagende i samlingen indenfor et bestemt betydningsområde, er blevet samlet under betegnelsen 'et semantisk felt'. Dette har udmøntet sig i fire felter: 'botanik', 'tids- og lysmarkører' 'væsker/stoflighed', og 'krop'. Udover disse fire semantiske felter har jeg inddraget feltet 'hændelser'. Feltet dækker ikke over leksemer, der er semantisk beslægtede til hinanden men i stedet over en række af hændelser, der kontinuerligt knyttes til de forskellige semantiske felter undervejs i samlingen. Hensigten med inddragelsen af de semantiske felter er ikke at lave en udtømmende analyse af dem. Derfor vil jeg blot kort eksemplificere de centrale leksemer, der konstituerer felterne: 'Botanik'; roserne, haven, blad, græsset, blomst, kvist, træerne, buskene. 'Tids- og lysmarkører'; natten, mørket, natvandet, skygges, mørknes, daggry, lys, morgen. 'Væsker og stoflighed'; olie, fedt, fedtdråbe, sæd, blod, vand, skin, saft. 'Krop'; Ansigt, øje, hinde, hjerte, arm, hænder, tænder, blodkar. Og 'hændelser'; blomstring, at noget spildes, død, og fald. Ved at have lokaliseret de leksemer og hændelser, der optræder redundant igennem værket, kan jeg således kigge videre på, hvordan de gentages.

Den hvide rose arbejder med gentagelse på to forskellige måder. Gentagelserne fungerer på den ene side som en maskine, der med enkelte elementer skaber billeder, der omdannes på ny ved blot at flytte rundt på enkelte ord, ændre i tempus og/eller modus eller ved at tilføje enkelte nye ord. Dette sker ofte ved, at leksemer fra de semantiske felter 'botanik' og 'krop' flettes sammen med leksemer fra de semantiske felter 'væsker/stoflighed' og 'hændelser' og forankres i en form for tid gennem leksemer fra det semantiske felt 'tids- og lysmarkører': "Haven bærer/ en dråbe af fedt/ i sit øje/ haven i natten/ ved havet" (Ravn 2016: digt 55). I dette digt besjæles haven eksempelvis gennem leksemet "øje" fra feltet 'krop' og flettes sammen med det stoflige element "fedt", der forankres tidsmæssigt i "natten". Når gentagelserne opleves som maskinelle, er det fordi, at det er en række af bestemte ord, der gentages og genopføres bestandigt i nye situationer; som om digtene kunne fortsætte og laves om igen på ny. Derfor er det også svært at udlede en narrativ struktur eller et egentligt plot. Man kunne med Caruth sige, at gentagelserne bliver en måde at formidle en følelsesmæssig lammelse og afmægtighed over sygdommen og det tab, digterjeget befinder sig i. Ud fra en traumeteoretisk prisme kan gentagelserne altså forstås som digterjegets ufrivillige gentagelser af sansninger, der knytter sig til sygdommen. Således bliver gentagelserne en måde at gøre affekterne, der er knyttet til at du'et sygt, tilgængeligt for bevidstheden. Den uklarhed digterjeget befinder sig i bliver på samme tid videreformidlet til læseren, der sidder med samme oplevelse af manglende kohærens i forhold til digterjegets oplevelse af selv, tid og omverden. Det

kommer eksempelvis til udtryk, når det er svært at lokalisere digtene rumligt. Godt nok hører vi at digterjeget og du'et befinder sig på en ø, ved havet, i en have, men nærmere specificeret bliver det ikke. Ligesådan er det med tiden, der undervejs markeres gennem lysregistreringer eller substantiver som "daggry" eller "natten", men som alligevel aldrig opleves helt forankret. Uklarheden i forhold til oplevelsen af sted og tid formidler digterjegets affekt og bliver rammen for måden, hvorpå vi tolker digterjegets affekt – med Caruth kan det tolkes som en reaktion på de intersubjektive virkninger du'ets sygdom medfører. De maskinelle gentagelser kan ligeledes sige noget om agensdistributionen. Det er som digterjeget ikke selv har kontrol over gentagelserne – ordende muterer.

Gentagelserne fungerer på den anden side som besværgelser, som en række af handlinger, digterjeget vender tilbage til for ikke at miste den syge: "Alt/ hvad jeg/ har gjort for at/ beholde dig/ blomstrer" (Ravn 2016: digt 1, 2, 3, 5). Den flerfoldige gentagelse af dette digt, markerer digterjegets ihærdige bestræbelse på at fastholde den syge i sit billede. Digtet er en konstatering, og gentagelsen af denne bliver en måde at bearbejde og forstå situationen. I de besværgende gentagelser ses således en højere grad af agens hos digterjeget; både gennem pronomenerne "alt", der refererer til de ofre, digterjeget har gjort i forbindelse med du'ets sygdom, men også i gentagelsen som besværgelse, der er en handling. Ud fra Caruths traumekoncept kan digtet forstås som en bearbejdning eller selvrefleksion over det, som digterjeget kontinuerligt beskæftiger sig med i resten af digtsamlingen; digterjeget og du'ets relation til sig selv og hinanden i følge af sygdommen. Disse forskellige typer af gentagelser – de maskinelle og de besværgende – forstærker digterjegets bestræbelser af både at fastholde sig selv og du'et i verden og virker samtidig som en måde at forstå og erkende situationen på.

Plejeren og den syge

Jeg vil nu bevæge mig videre til en analyse af digtenes udsigelsespositioner, da de kan fortælle noget om forholdet mellem digterjeget, duet og sygdommen. En analyse af udsigelsespositionerne kan pege på to ting: 1) Den subjektivitet der bliver tilgængelig for læseren gennem udsagnssubjektet og dermed definerer, hvad der er subjekt og objekt 2) Hvordan forskellige genstande tildeles agens.

Udsigelsen forankres via de sproglige størrelser (fx pronomener, adverbier og andre positions- og retningsangivelser) og peger på, hvem der er det talende subjekt (Larsen 2006: 145).

Udsigelsen forankrer således den talende personmæssigt som rum- og tidsligt (ibid.). I forlængelse af Käte Hamburger forstår jeg udsagnssubjektet som ikke blot identisk med afsenderjeget men som udtryk for et element i en generel sprogstruktur (Hamburger i Culler 2015: 105). Hamburger mener at forholdet mellem det lyriske jeg og digteren er ubestemt, da digterjegets subjektive virkelighed ikke kan sammenlignes med nogen objektiv virkelighed (ibid.: 107). Udsagnssubjektet er således et subjekt for udsagn og ikke en person, og digterjeget er derfor ikke identisk med forfatteren Olga Ravn (ibid.: 105). I *Den hvide rose* er digterjeget udsagnssubjektet. Det vil sige, at pronomener som ”jeg”, ”mig” og ”mit” knytter sig til digterjeget, som er det talende subjekt. Ligeledes knyttes pronomener som ”du”, ”dig” og ”dit” sig til du’et. Den subjektivitet der bliver tilgængelig for læseren medieres gennem digterjeget, der agerer som subjekt, der siger noget om et objekt, som så både kan være du’et, haven, blomsterne osv. Alt dette peger på, at der er et talende subjekt til stede i teksten, hvilket muliggør min undersøgelse af forandringen af oplevelsen af subjektivitet og muligheden for agens, da der nødvendigvis må være et subjekt, der er afgrænset fra ’et andet’ for at sådan en undersøgelse er mulig.

Overordnet kan man sige at værket har to karakterer: et digterjeg og et du, der begge desuden kan indtage tredjeperson som henholdsvis ’plejeren’ og ’den syge’. Når de indtager tredjeperson, bringes de i en position, der skaber en distance. De nævnes ikke ved navn, men med den funktion de har fået overfor hinanden. Tredjepersonsamtalen siger på den måde noget om sygdommens forandring og påvirkning på digterjegets oplevelse af sig selv, du’et og deres indbyrdes relation, idet benævnelserne ’plejeren’ og ’den syge’ normalt er positioner man forbinder med sundhedsfagligt omsorgsarbejde. Ligeledes kan man sige, at der er forskellig grad af agens forbundet til de to positioner: Plejeren er den der handler, mens den syge tager imod. I selve tredjepersonsbenævnelsen ligger der en større grad af agens hos plejeren end hos den syge. I det følgende vil jeg vise at denne fordeling overvejende knytter sig til benævnelserne mere end til digterjeget og du’et. I mange af digtene er agensfordelingen nemlig vendt på hovedet således, at digterjeget oplever at have mindre grad af agens i forhold til du’et.

Jeg vil med udgangspunkt i disse overvejelser om udsigelse og udsagnssubjektet fremhæve nogle af de digte, hvor billedelementerne inverteres. Jeg vil gennem teksteksemplificeringer vise, hvordan både digterjeget, du’et og sygdommen kan være rosen og pege på, hvordan dette formidler en forvirring og udviskning af grænser.

Udskiftning og rollebyt

I nedenstående digt formuleres noget, der kan læses som en art poetik eller metapoetisk refleksion over rosen og udskiftningernes funktion igennem værket:

"Rosen
er udskiftelig
som den elskede
som den syge
det syge"
(Ravn 2016: 54)

Det første der er interessant at bemærke ved dette digt er, at rosen beskrives som "udskiftelig". Rosen kan erstattes med noget andet nøjagtig ligesom den elskede, den syge og det syge. I en sammenligning kobles rosen, den elskede, den syge og det syge til hinanden – jeget kan være rosen, duet kan være rosen, rosen kan være sygdommen. Sammenligningen, der som metafor også beror på et udskiftningsprincip – konjunktionen "som" er det led, der udskifter billedets kerne, rosen, med en erstatningsforestilling, den elskede, den syge – er ligeledes en form for udskiftning (Kittang: 80). Digtet formidler dermed ikke blot en udskiftning, der udskiftes også i selve digtet. Når digtet kan læses som en art poetik eller metapoetisk refleksion, så er det fordi, det formidler digtsamlingens overordnede samlende princip, der netop ombytter, *udskifter* og rekombinerer forskellige billedelementer. Rosens "udskiftelighed" vækker derudover også mindelser til Wittgensteins sprogspil (Wittgenstein 1995). Man bliver som læser opmærksom på digtet som *sprog*; hvis rosen kan erstattes af noget andet, må det gælde at betydningen først opstår i kraft af sprogbrugen, og den kontekst det indgår i. Rosen kan altså være navnet på en sygdom, den kan være en blomst, der bæres op mod et alter, den kan være indholdsløs og hvid, meddele om død, betyde kærlighed osv. – den er udskiftelig og kan fjernes eller erstattes, fordi den som motiv kan indeholde alle disse forskelligartede betydninger alt efter hvilken sammenhæng, den indgår i. Rosen manifesteres altså her som ledemotiv og forestillingsbærende element, ikke kun i digtet, men også i værket som sådan (Kittang årstal: 47).

I digt 26 er digterjeget rosen: "Du skal spise/ alle mine blade/ alle mine fedtsydnende blade/ mine blomster/ som et skum"(Ravn 2016: 26). Interessant at bemærke i dette citat er, hvordan pronomener stadig er forbundet til udsagnssubjektet, men at dets materialitet pludselig har

ændret sig fra det kropslige semantiske felt til det botaniske: Jeget er rosen med blade og blomster. Noget lignende ses i digt 51, hvor du'et kan læses som rosen: "Natvandet bærer et øje/ i sit dyb/ en hvid rose/ jeg ser det er dig/ du sænker mig fra broen". Digtet kan læses på to måder: Enten er duet rosen idet pronomenet "dig" i vers fire refererer til den hvide rose. Dermed er rosen også aktiv, da verbet "sænker" er knyttet til dens handling. Eller også er den hvide rose blot en konstatering. Det interessante her er netop uklarheden i, hvem der er hvad. Et andet sted i samlingen er den hvide rose metafor for sygdommen: "Når den hvide rose/ får dig til at falde/ dagevis og død fra træet/ så står den i ledtog/ kun med mig" (ibid.: digt 20). Sygdommen gives agens i besjælingen. Den antropomorfiseres og tillægges intentioner, som vi normalt kun forbinder til mennesker. Andre steder kan rosen både være aktiv og aggerende, fx når den "skodder sig/ i sig selv som et øje som en dam" i digt 69 eller er passiv som en genstand, når den bæres "op mod dit alter" i digt 75. Et andet eksempel, hvor grænserne forekommer utydelige, er, når digterjeget kan vaske roserne ved at gnide sit ansigt mod deres fedt: "Ved daggry vasker jeg/ roserne/ jeg gnider mit ansigt/ mod fedtet/ dette er den hvide rose" (ibid.: 61). Ansigtet gøres til klud (et motiv, der går igen i flere af digtene) når det vasker roserne, og på den måde vendes der op og ned på, hvad der er beskidt, hvad der er rent, og hvem der vasker og bliver vasket. I et andet digt beskriver en metafor, hvordan digterjeget er den afsluttende klud, der vasker du'et – digterjeget gøres til plejeren og du'et til den syge: "Jeg er den afsluttende/ klud der vasker/ dit ansigt/ jeg er dine dages ende din evige/ fedtrose alene" (ibid.: digt 79). Det rene og fedtede forbinder sig til hinanden, og digtet formidler den relationelle konflikt, der udpringer af sygdommen – digterjeget gøres til plejeren og du'et til den syge:

Rosen kan altså indtage forskellige positioner, og dens betydning betinges således af dens brug. Rolleombytningerne skaber en fornemmelse af at grænserne mellem digterjeget, du'et og verden er utydelig, fordi der ikke er en stabilitet i deres indbyrdes relation og funktion overfor hinanden. Når der vendes op og ned på aktiv og passivt, og hvem der gør hvad, formidler det et brud i digterjegets perception af verden og i oplevelsen af egen og andres grænser. Alt dette peger på en forvirring i grænserne mellem digterjeg, du'et og verden.

Udslettelse og blomstring

I det følgende vil jeg se på, hvordan manglen på stabile grænser mellem digterjeget og du'et kommer til udtryk i digtsamlingen. Dette gør jeg gennem en læsning af enkelte digte, der beskriver den syges trang til at udslette sig selv i digterjeget:

Du ønsker

Jeg genkender min

at udslette
dig selv i mig
roserne blomstrer
i natten
(Ravn 2016: digt 18)

løgn i dit ansigt
du elsker
at udslette
dig selv i mig
(Ravn 2016: digt 49)

Ved at kigge på hvordan pronomenerne relaterer sig til hinanden, bliver de manglende grænser mellem digterjeget og du'et tydelig: I begge digte står der, at du'et ønsker/elsker udslette sig selv i digterjeget. Præpositionen "i" markerer du'ets tilstedeværelse *i* digterjeget; at det er umuligt at bevare de grænser, der normalt er imellem dem. Ønsket om at blive udslettet viser på den måde, at du'ets sygdom medfører en forandring i parrets relation, der uundgåeligt påvirker deres oplevelse af egen subjektivitet, fordi de affektive grænser der normalt adskiller dem, udfordres af sygdommen, der bliver et fælles anliggende. Digtene beskriver på den ene side en slørret grænse mellem digterjeg og du'et, og på den anden side illustrerer de, hvordan graden af agens påvirkes af sygdommen; for hvem er det, der har muligheden for at udslette? Muligheden for at kunne udslette ligger hos du'et. Digterjeget er derfor i begge disse tilfælde kendetegnet ved at have mindre grad af agens i forhold til du'et. Ønsket om udslettelse fremgår også et tredje sted i digtsamlingen. Her er det interessant at bemærke, at digterjeget og du'et indtager tredjeperson: "Den syge vil udslette/ sit billede/ i plejerens øjne/ og udslette sig selv/ med det" (ibid.: digt 99). Igen tydeliggør ændringen i benævnelsen, hvordan sygdommen *gør* noget ved parrets relation. Den har forandret hvad de er for hinanden, og hvad relationen er blevet til. Tredjepersonsomtalen viser ligeledes uligheden i deres relation; at den ene plejer den anden.

Digterjegets indre påvirkning af situationen beskrives flere steder som en "stille blomstring". Det, som disse to digte viser, er en kobling mellem digterjegets indre tilstand og sygdomsbegivenheden hos du'et.:

Den stille blomstring
i plejeren
der er
den syges
ansigt
(Ravn 2016: digt 150)

Den stille blomstring
i plejeren
der er den syges navn
den syges ansigt
det syge
(Ravn 2016: digt 151)

Blomstringen bliver metafor for udvekslingen af affekter mellem digterjeget og du'et. Dét der vokser indeni digterjeget har rod i du'et. Dette indikeres gennem metaforen, der sætter digterjegets indre tilstand i forbindelse med det syge. I digt 151 gøres både den syges navn og den syges ansigt til 'det syge' i en metonymi. Det viser, at det er vanskeligt for digterjeget at adskille, hvad der er du'et, og hvad der er sygdommen. Begge digte formidler, hvordan plejerens indre tilstand *er* i den syges navn. Ligesom jeg fremhævede i det ovenstående, peger dette på at grænserne mellem digterjeget og du'et er uklare på grund af sygdommen. Som konsekvens af sygdommen er parret i stille opløsning. I digt 60 står der, at "Kærligheden glider/ ud af mig", og i digt 117 hører vi at "Kærligheden slides/ tyndere mod sygdommen". Præpositionen "mod" indikerer, at det er sygdommen, der slider kærligheden; at kærligheden langsomt forsvinder og bliver ødelagt af den. Samme fornemmelse fremskrives i digt 103, hvor sygdommen står som en tilstand, de ikke kan beskytte eller forsvare sig imod: "Det hjælpeløse kræver/ et offer/ x/ x/ x". Man fristes til at tyde de tre x'er som erstattende tegn for den syge, plejeren og deres kærlighed. Dette er muligvis at gå for langt i fortolkningsarbejdet, men hvis det læses i rammen af det, jeg forsøger at belyse, tjener det i hvert fald som en illustration på det forskelsløse mellem digterjeget, du'et og deres fælles kærlighed. At den, der rammes af sygdom, ikke er den eneste, der mærkes af den og bliver offer for den.

Sygdommen forgrener sig altså ud til de mennesker, der er tæt på den syge. Som pårørende til en syg i en kærlighedsrelation kan det betyde, at det bliver svært at mærke, hvor grænserne mellem hinanden går, og hvem der har mulighed for at handle i det fælles relationelle rum. I *Den hvide rose* kommer ses dette eksempelvis i du'ets ønske om at udslette sig selv i digterjeget, eller i blomstringsmetaforen der indikerer en tydelig forbindelse mellem digterjegets indre tilstand og du'ets sygdom.

Sammenfatning

Jeg har ved hjælp af begreberne subjektivitet og agens forsøgt at vise, hvordan sygdommen medfører intersubjektive forandringer mellem digterjeget og du'et, der får indflydelse på digterjegets og du'ets oplevelse af subjektivitet. Grænserne mellem digterjeget, du'et og sygdommen synes uklare, og det er svært at adskille, hvad der tilhører hvem, og hvem der har mulighed for at gøre hvad. Jeg har tolket de udtydelige grænser som et udtryk for affektsmitte; at følelserne vedrørende du'ets sygdom er i udvekslingen mellem de to, og at oplevelsen af sig selv og

den anden derfor forandres og er under udvikling. De affekter, der knytter sig til at blive syg eller at være pårørende til en syg, spiller en rolle for hvordan digterjegets og du'ets verdener afgrænses fra hinanden, eksempelvis når "den stille blomstring i plejeren" er "den syges ansigt".

Affektudvekslingen udvisker på den måde digterjegets fornemmelse af grænsen mellem sig selv og du'et, og dette har indflydelse på digterjegets oplevelse af agens, der i højere grad tildeles til du'et, der kan "udslette" sig i digterjeget.

Jeg har fremdraget dette gennem en nærlæsning af værket som helhed og i en læsning af enkelte udvalgte digte. På den måde har jeg som læser behandlet værket som en autonom, selvberørende enhed ved at være orienteret mod digtsamlingens interne tekstlige forhold – semantiske felter, gentagelser og udsigelsespositioner. Jeg har altså været interesseret i måden, hvorpå forandringen i oplevelsen af subjektivitet som virkning af intersubjektive forandringer viser sig på et tekstligt plan. Men måske er dette en for lukket tilgang til digtsamlingen? Burde følelse og fortolkning (Felski 2015: 177) måske complimentere hinanden mere i denne sammenhæng? Spørgsmålet bliver i hvert fald særligt nærværende, når man spørger: Hvad er det, *Den hvide rose* kan fortælle os om, hvordan det er at være pårørende til en syg? Og kan læsningen af digtsamlingen få læseren til tænke, føle og blive inspireret til at handle på nye måder?

Som afrunding på denne opgave vil jeg afsluttende reflektere over disse spørgsmål i en art metateoretisk refleksion over det kritiske paradigme og den postkritiske læsning. Her vil jeg undersøge dynamikken i den måde, tekst og læser affektivt møder hinanden på og overveje, hvad sådan en læsestrategi kunne have tilbudt min egen læsning i nærværende opgave. Spørgsmålet er måske i virkeligheden: Er det dækkende at bedrive litteraturanalyse på den måde, jeg har gjort det i denne opgave, eller er der en fare for, at det bliver anakronistisk, når nyere teoriudvikling indenfor litteraturstudierne tages i betragtning som fx postkritikken?

Afsluttende refleksion

I "Context Stinks" fra *The limits of critique* (2015) formulerer litteratren Rita Felski en kritik af det 20. århundredes litteraturstudier og læsestrategier, som hun kritiserer for at være domineret af "kritisk læsning" som dekonstruktive læsninger og mistankens hermeneutik (Felski 2015: 153). Ifølge Felski overser det kritiske paradigme det affektive aspekt i læsningen af litteratur: "The import of a text is not exhausted by what it reveals or conceals about the social conditions that surround it. Rather, it is also a matter of what it sets alight in the reader – what kind of emotions it elicits, what changes of perception it prompts, what bonds and attachments it calls into being." (ibid.:

179). Felski foreslår, at man i læsningen af litteratur bør inkludere fænomener som ”identifikation” og ”genkendelse” (ibid.: 180), fordi læsepraksisser formes af vores følelsesmæssige reaktioner af ekstratekstuelle faktorer som alt fra individuel historie til forventninger og forhåndsvurderinger af litterære værker (ibid.: 181). En postkritisk læsning kræver derfor en behandling af tekster som medaktører, fremfor som genstande eller faktum (ibid.: 180). Postkritikken er interesseret i, hvordan kunsten som aktør påvirker andre aktører og dermed bliver social (ibid.: 164). Det sociale består i at det ikke kun er læseren, der kan ’gøre noget’ ved teksten, men at teksten lige så vel kan ’gøre noget’ ved dens læser. Akademiske læsninger af litteratur bør derfor ikke kun tage udgangspunkt i, hvad læseren kan afsløre om samfund og sociale forhold eller kunstværket som en selvberørende åndfuld enhed. Læsning af litteratur bør i lige så høj grad handle om, hvad et givent værk, gør ved dets læser.

Med Felski og postkritikken kunne man således kritisere min læsning for at være for fokuseret på tekstens interne forhold (ibid.: 153). Jeg har måske haft en for lukket forhåndsforståelse af *Den hvide rose*. En måde hvorpå jeg kunne have været mere åben i mødet med værket ville være i en postkritisk læsning af det. Denne læsestrategi ville i højere grad have givet mig mulighed for at undersøge og diskutere, hvad læsningen af digtsamlingen rører i mig, og hvordan værket måske ville kunne gøre det samme hos andre. Sådant en læsning ville både involvere følelser, analyse og fortolkning på en og samme tid. Det er interessant at overveje, hvorfor jeg er blevet bevæget af *Den hvide rose*, og om digtene måske bevæger mig andre steder hen, der ikke var tilgængelige før læsningen. Måske bunder valget af min problemstilling netop i, at værket vækker noget i min individuelle historie, og så har teksten jo i høj grad *gjort* noget i mig. Det er muligvis mangelfuldt ikke at inkorporere dette i det analytiske arbejde. Ydermere virker en postkritisk læsning oplagt, når min undersøgelse er lavet med baggrund i begreberne subjektivitet, agens og Ahmeds affektbegreb. Begreberne subjektivitet og agens ville nemlig ikke blot alene kunne hjælpe mig til at undersøge, hvordan subjektivitet forandres, og agens distribueres som følge af sygdom internt i digtene. Begreberne ville også kunne anvendes i en videre analyse af, hvordan læseren (mig i dette tilfælde) oplever sig selv og verden anderledes (forandring i oplevelsen af subjektivitet) efter endt læsning eller oplever at kunne handle på ny (agens). I forhold til Ahmed kan min analyse kritiseres for ikke at være helt stringent i anvendelsen af hendes teori og de ontologiske antagelser, den beror på. For hvis affekter altid-allerede er både kropslig- og sprogliggjorte fænomener, som materialiserer, former og skaber den verden, som vi forstår, mærker og føler, hvordan er det så muligt for mig som læser at holde mig på kølig og analytisk afstand af

teksten? En postkritisk affektteoretisk analyse havde krævet en anden operationalisering af agensbegrebet. Det kunne have været frugtbart at anvende Latours actor-network theory, da hans agensbegreb både havde muliggjort et tekstinternt arbejde; fx hvordan rosen tildeles agens i nogle af digtene men også udenfor tekstens interne univers; hvordan påvirker værket dens læser. Overvejelsen bliver måske endnu mere væsentlig, når nærværende opgave skrives på kurset 'Litteratur og sundhed', der gennemgående har beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvilken betydning læsning af litteratur har indenfor specifikke sundhedsproblematikker og -området. I forlængelse heraf kunne man diskutere, hvordan læsning af *Den hvide rose* måske kan skabe identifikation og genkendelse hos andre mennesker, der er pårørende til en syg.

På trods af disse overvejelser har jeg alligevel fravalgt en postkritisk læsning af værket. Felski er nok mere metametodisk orienteret og beskæftiger sig derfor i højere grad med litteraturkritik i generel forstand end med konkrete læsninger. Som Felski også fremhæver i *The limits of critique* forkaster hun heller ikke det kritiske analysearbejde, da der dermed vil være fare for, at læsningen vil blive naiv og uakademisk – den postkritiske læsning er så at sige både kritisk overfor den kritiske og naive læsning. I kraft af de litterære virkemidler som *Den hvide rose* gør brug af, har jeg fundet det nødvendigt at lave en grundig nærlæsning af værket. Digtsamlingens måde at arbejde med gentagelser, udsigelsespositioner og motiver har nødvendiggjort en hermeneutisk, struktureret, kritisk læsestrategi for at åbne værket og gøre det mere tilgængeligt for mig som læser. Jeg mener derfor ikke, at det ville have været muligt, indenfor de rammer nærværende opgave har givet mig at udfolde en postkritisk læsning, da det kritiske analysearbejde måtte gå før en postkritisk læsestrategi.

Konklusion

Jeg har i nærværende opgave undersøgt, hvordan oplevelsen af egen og andres subjektivitet forandres som konsekvens af at den ene part i en kærlighedsrelation rammes sygdom, samt hvordan agens distribueres som virkning af de intersubjektive forandringer, der sker i forbindelse i med sygdom. Jeg har for at kunne besvare dette spørgsmål lavet en nærlæsning af Olga Ravns digtsamling *Den hvide rose* ved både at se på samlingen som helhed samt i læsninger af enkelte digte. *Den hvide rose* er en digtsamling, der handler om at miste. Den beskæftiger sig både med, hvad det vil sige at miste et andet menneske, oplevelsen af at kærligheden forsvinder og følelsen af at miste sig selv. Den, der rammes af sygdom, er altså ikke den eneste, der mærkes af den og bliver offer for den. Jeg fandt, at oplevelsen af egen og andres subjektivitet ændrer sig, idet der sker en

affektsmitte fra den syge til den raske. I *Den hvide rose* kommer dette til udtryk i måden hvorpå forskellige billedelementer indtager forskellige positioner. Rolleombytningerne skaber en fornemmelse af at grænserne mellem digterjeget, du'et og verden er utydelig. Oplevelsen af at egen og andres subjektivitet viser sig således ved, at det bliver vanskeligt at adskille egne affekter fra den andens. Med Caruth har jeg tolket dette som et et brud i opfattelsen af tid, selv og omverden, idet der vendes op og ned på aktiv og passivt og hvem der gør hvad

Analysen blev lavet med udgangspunkt i digtenes tekstinterne forhold. Jeg affrandede derfor min opgave med en afsluttende teorirefleksion vedrørende min egen læsestrategi. Her overvejede jeg, hvorvidt det stadig giver mening af bedrive litteraturanalyse, som jeg har gjort det, når nyere teoriudvikling indenfor litteraturstudierne, fx postkritikken, tages i betragtning. Jeg fremhævede her, hvilke perspektiver en postkritisk læsestrategi kunne have tilført til mit projekt. I kraft af de litterære virkemidler, der anvendes i *Den hvide rose*, valgte jeg at fravælge den postkritiske læsning, da jeg ikke mener, at jeg ville kunne udfolde sådan en læsning af digtsamlingen fyldestgørende indenfor rammerne af denne opgave.

Litteraturliste

Ahmed, Sara: "Affektive økonomier" og "En følelsernes grammatik og politik" i *Et ulydigt arkiv*. Forlaget Nemo. 1. udgave, 1. oplag. 2020.

Bennett, Jane: *Vibrant matter*. Duke University Press. 2010.

Bredsdorff, Thomas: *Med andre ord. Om Henrik Nordbrandts poetiske sprog*. Gyldendal. 1996.

Culler, Jonathan: "Theories of the lyric" i *Theory of the Lyric*. 2015.

Felski, Rita: "Context stinks!" i *The Limits of Critique*. The University Of Chicago Press. 2015.

Kittang, Atle: *Lyriske strukturer*. Universitetsforlaget. 2. oplag, 4. udgave. 2001. [1968].

Larsen, Gorm: "Subjektivitet i fortællinger" i *K&K* 101. 34. årgang, nr. 1. 2006. 140-162.

Ravn, Olga: *Den hvide rose*. Gyldendal. 1. udgave, 4. oplag. 2016.

Sonne-Ragans, Vanessa: *Anvendt videnskabsteori: Reflekteret teoribrug i videnskabelige opgaver*. Samfundslitteratur. 2. udgave. 2019.

White, Michael: *Kort over narrative landskaber*. Hans Reitzels Forlag. København. 1. udgave, 8. oplag. 2019. [2007].

Wittgenstein, Ludwig: *Filosofiske undersøgelser*. Munksgaard. Rosinante. 2. udgave, 2. oplag. 1995.